

მარიამ კობერიძე  
თამარ კობერიძე

ემონების გამოხატვის სინტაქსური საშუალებები  
აკაკი წერეთლის ორატორულ მეტყველებაში

ორატორული გამოსვლის დროს გასათვალისწინებელია აუდიტორია, გამოსვლის მიზანი, სიტყვათა შერჩევა, ინტონაცია, აზრების ნათლად, ემოციურად, ექსპრესიულად და დამაჯერებლად გადმოცემა. გარკვეული ფსიქოლოგიური ზემოქმედებისათვის ორატორის ემოცია, სინარული, ალტაცება, მწუხარება, სინანული, თანაგრძნობა თუ ზიზღი დაფუძნებულია სხვადასხვა პრინციპზე, რომლებიც განუყრელ კავშირშია მსმენელიდან წამოსულ დადებით ან უარყოფით შეფასებებთან, რაც ქმნის მოტივირებულ საფუძველს მათი განწყობის შესაქმნელად.

აკაკი წერეთლის მიერ საზეიმო თუ სამგლოვიარო შეკრებებზე წარმოთქმული სიტყვები და მწვავე პოლემიკური გამოსვლები ორატორული მეტყველების საუკეთესო ნიმუშებადაა მიჩნეული. ეს გამოსვლები არაერთხელ ყოფილა მსჯელობისა და შეფასების საგანი:

**ილია ჭავჭავაძე:** “ეგ არის სიტყვა აკაკი წერეთლისა, თქმული თელავში კახელების წინაშე. მაზედ მშვენიერი სიტყვა ჩვენ არ გვახსოვს ქართულს ენაზედ. კითხულობთ და გიკვირთ, გიკვირთ და კითხულობთ. არ იცით, რა რას დაამჯობინოთ, სიტყვა აზრს, თუ აზრი სიტყვას, — ისე შეზავებულია, ისე შეხამებულია, ისე შეხორცებულია სიტურფე სიტყვისა აზრის მშვენიერებასთან. ყოველი წესი ორატორის ხელოვნებისა დაცულია და ხმარებული, რომ სიტყვამ ისე გასჭრას, როგორც მთქმელს განუზრახავს, და აზრმა და გრძნობამ იმ გზით მიაღწიოს დანიშნულ ადგილამდე, როგორც მთქმელს სურვებია“ (ი. ჭავჭავაძე, 1987, გვ. 305-306).

**ილია ზურაბიშვილი:** “აკაკი მომხიბლავი მოსაუბრე იყო. მისი საუბრის ერთი უდიდესი ღირსება ის იყო, რომ თავის მსმენელს, ვინც უნდა ყოფილიყო იგი — ნასწავლი, უსწავლელი, ქალი, კაცი, დიდი თუ პატარა — ყველას თანასწორობის თვალთ უყურებდა. ამიტომ მის საუბარს დიდაქტიზმს, ჭკუის სწავლებას ვერ შეამჩნევდით. მისი თხრობა ეპიური ხასიათის იყო. დინჯი, წყნარი კილო, ხმის სულ მცირედი აწევ-დაწევა და თვით სათხრობიც მეტწილად ეპიური იყო — ჩვენი ქვეყნის წარსული, რომელიც აკაკიმ ჩინებულად იცოდა“ (ი. ზურაბიშვილი, 1991, გვ. 394). ის აკაკის ემოციების შესახებ წერს: “პათოსი და მგზნებაარება აკაკისათვის უჩვეულო იყო. მისი სიტყვა თავისუფლად მომდინარეობდა. არ იცოდა ზოგივით აზრისა თუ სიტყვის ძებნის დროს შორისდებულ ბგერათა აზმუილება, გამოთქმა ჰქონდა მკაფიო“ (იქვე, გვ. 398).

**ნიკოლოზ კანდელაკი:** “აკაკი წერეთელი ტკბილი ქართული მუსაიდისა და გრძნობით სავსე ბრძნული სიტყვის ხელოვანია. დიდი პოეტის მახვილგონიერი და ნათელი აზროვნება თანაბარი ძალით ბრწყინავდა წერილობითი და

ზეპირი შემოქმედების სფეროებში — ლიტერატურასა და მჭევრმეტყველებაში. მისი მოსწრებული სიტყვები, ელვარე ნაკვესები და ფრთიანი გამონათქვამები ღირსეულად ამშვენებენ გასული საუკუნის მხატვრულ მემკვიდრეობას“ (ნ. კანდელაკი, 1961, გვ. 381).

**გაზეთი “დროება“:** “ყველამ იცის, ვისაც კი შარშანდელი ლექციები “ვეფხისტყაოსნის“ გმირებზე გაუგონია თ. აკაკი წერეთლისა, თუ რა ტკბილ-მოუბარი ლექტორია ის, რა ჩინებულის ქართულით, რა გარკვევით და ყველასათვის გასაგონად ლაპარაკობს და რა მშვენიერი მოხდენილის, მახვილის მაგალითებითა და ეპიზოდების მოყვანით აცხოველებს ხოლმე ის თავის ლექციებს“ (“დროება“, 1882, №61).

რა სინტაქსურ საშუალებებს იყენებდა აკაკი წერეთელი ემოციების გამოსახატავად ორატორულ მეთყველებაში ასე რომ აღაფრთოვანებდა საზოგადოებას?

მეთყველების ემოციურობა ადამიანზე ფსიქიკური ზემოქმედების მნიშვნელოვანი საშუალებაა. იგი ამავე დროს ორატორული სტილის მთავარი კომპონენტია: “საჭირო შემთხვევაში წინადადებების ასაგებად სიტყვებს ვარჩევთ არა მარტო იმის მიხედვით, თუ რას აღნიშნავენ ისინი, არამედ იმის მიხედვითაც, თუ რა გრძნობას გამოხატავენ. სიტყვის ან წინადადების ექსპრესიულად გადმოცემის დანიშნულება ისაა, რომ უფრო ძლიერი გავლენა მოახდინოს მსმენელზე, ვიდრე ჩვეულებრივად ნახმარმა სიტყვამ ან წინადადებამ, უფრო გააღრმავოს შთაბეჭდილება, მეტი დამაჯერებლობით გამოხატოს აზრი“ (ნ. ბასილაია, 1991, გვ. 71).

აკაკი წერეთელს სათქმელის გამოსახატავად ექსპრესიული სინტაქსის საშუალებები აღტაცების, შებრალების, ირონიის, თავაზიანობის გამოხატველ სიტყვებთან ერთად გამოყენებული აქვს ისე ბუნებრივად, რომ მსმენელსა და ორატორს შორის კავშირი მუდმივია. ყურადღებას იქცევს არა მარტო გამოსვლის შინაარსი, არამედ ემოცია და ემოციის გამოხატვის ხერხები და გზები, რომლებიც კავშირშია შინაარსთან.

ყურადღებას იპყრობს აკაკი წერეთლის საზეიმო გამოსვლების დასაწყისი და დასასრული, რომელიც იწყება აუდიტორიისადმი მიმართვით “ბატონებო”, “ძმებო”. ასეთი მიმართვები ხშირად ცალკე მდგომია და გაუფრცობელი. მოვიტანოთ ამონარიდი პროფესორ დავით ჩუბინაშვილის პატივსაცემად გამართულ ბანკეტზე 1881 წელს აკაკის გამოსვლის ტექსტიდან:

**“ბატონებო!** სამშობლოსადმი ერთგულება და მისთვის თავ-განწირულად ბრძოლის ველზედ სისხლით დაწურვა, დიდ-სულობის ნიშანია და თანაც საჩინო ბეჭედი ერთ-გვარ მამული-მვილობის...” (ა. წერეთელი, 1990, გვ. 207).

იმავე მიმართვით მთავრდება აკაკის გამოსვლა 1881 წლის 21 სექტემბერს არქეოლოგებისათვის გამართულ საღამოზე, რომელსაც მეთაურობდა აკაკი და აქ წარმოთქვა სიტყვა. მიმართვა წინადადების შუაშია: “დიახ, **ბატონებო**, ეს ასეა და შესწავლაც საჭიროა!.. იმედია, აწი მაინც აღარ დარჩება თქვენი პირველი მაგალითი მიუბაძვათ და ამისთვის თქვენ ორ-გვარად სიკეთეს მომიტანთ, გიძღვნით ორკეც მაღლობას! გისურვებთ თქვენის სამეცნიეროს წარმატებას საზოგადოთ და კერძოთ თვითეულს თქვენგანს საბედნიეროდ გზას ვულოცავთ” (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 131, 414).

გულთბილი ურთიერთობის გამომხატველია მიმართვა “ჩემო ძმებო” ხელთუბნის სკოლის კურთხევის დროს 1884 წლის 1-ლ ოქტომბერს დამსწრე საზოგადოებისადმი: “ამ წმინდა მამის და მოძღვრებისა და ბ. მასწავლებლის საგულისხმო სიტყვის შემდეგ, თუმცა ბევრი ლაპარაკი საჭირო აღარ არის, მაგრამ მაინც, **ჩემო ძმებო**, თუ ყურს დამიგდებთ, მინდა ცოტა ხანს მეც გესაუბროთ” (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 257).

აკაკი თავაზიანობის გამომხატველ სიტყვებთან ერთად იშვიათად მიმართავს კონკრეტულ პირებს. მაგ.: “ბატონო კონსტანტინე! ორის მაზრის თავად-აზნაურობის წინამძღოლელმა-და არა წინამძღოლმა, თავადმა შალიკაშვილმა გიწოდათ თქვენ “მთესველად“ კეთილისა!” (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 377); “დღეს სასიამოვნო და შემდეგშიც სანატრელო სტუმარო — ბატონო როსი! (ა. წერეთელი, 1990, გვ. 463).

გამეორება ხელს უწყობს ექსპრესიულობას, აძლიერებს ემოციას. გამეორება გვხვდება ერთი წინადადების ფარგლებში, ერთ აბზაცში, ტექსტის უფრო ვრცელ მონაკვეთში. მეორდება წინადადების წევრი ან მთელი წინადადება. საილუსტრაციოდ მოვიტანოთ ნიმუში დავით ჩუბინაშვილის პატივსაცემად გამართულ ბანკეტზე აკაკის წარმოთქმული სადღეგრძელოდან: **“გაუმარჯოს** იმ ჩემ ტოლებს და ჩემ წინანდლებს, რომელთაც ქვეყნისათვის უშრომიათ!. **გაუმარჯოს** იმ მომავალ-თაობას, რომელიც საზოგადო საქმეს, თავის საკუთარ-საპირადო საქმეზედ წინ აყენებენ და **გაუმარჯოს** მანამდი, სანამ სწორი გზიდან არ გადაუხვევიათ!” (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 129).

საყურადღებოა ისეთი რიტორიკული შეკითხვა, რომლის პასუხი გადმოცემულია რთული წინადადებით, სადაც მეორდება მთავარი წინადადება. დავიმოწმოთ მაგალითი აკაკის გამოსვლიდან “სამი ლექცია “ვეფხვის-ტყაოსანზე“: **“შეიძლება ვინმემ იკითხოს: მაშ, თუ ისტორიაში არ არის მოხსენებული ეს ამბები, საიდან ვიცით, წარმოდგენით ვიგულისხმებთ თუ კვალი რამე დაგრჩენიათო? არის ნიშანი: ეს ის კვალია, რომელიც ყოველთვის ხალხში იბეჭდება აუხრცელათ, ეს ის კვალია, რომელიც არა თუ ადამიანის მოქმედებას, არამედ მის გულის მოძრაობასაც გამოგვიხატავს ხოლმე”** (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 68).

მოვიტანოთ მაგალითი თავად ალექსი მიქელაძის შესახებ აკაკის მისამართი სიტყვიდან, სადაც მეორდება ქვემდებარეები და დამატებები: **“კარგია და ავიც** მოსავალეები არიან; კაცი უნდა ცდილობდეს, რომ პირველი მოიხვეჭოს და მეორე გარეკოს. ამის გამო საჭიროა მისთვის, როგორც ვაჟ-კაცისათვის ფარ-ხმალი, **ავიცა და კარგია: ორივეს** უნდა არჩევდეს, **ორივეს** ხმარება შეეძლოს, რომ **ორივე** ქვეყნისა და საზოგადოების საკეთილ-დღეოთ იხმაროს” (ა. წერეთელი, 1990, გვ. 321).

აკაკი თითქმის აქტიურად იყენებს რიტორიკულ შეკითხვას, რომელიც მსმენელისაგან პასუხს არ მოითხოვს. ზოგჯერ ამ კითხვას თვითონ აანალიზებს, რომ მსმენლისათვის გასაგები იყოს და ემოცია გამოიწვიოს. დავიმოწმოთ რიტორიკული შეკითხვების რამდენიმე ნიმუში. აკაკიმ 1884 წლის 10 ივნისს ქუთაისში ბანკის კრებაზე წარმოთქმულ სიტყვაში აღშფოთებით განაცხადა: **“ჩვენს გუნდსაც ყოველთვის ეს ნაკლულევანება აქვს... საჭირო არის წესი და რიგი, თორემ ხომ ხედავთ, თუ რა გვემართება? დღეს ყველა**

დარწმუნებულია იმაზე, რასაც ზოგიერთები - და მათ რიცხვშიც მეც, **ერთი უმცროსთაგანი, -** გიწინასწარმეტყველებდნენ” (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 255). იქვე: “რამოდენიმე ხმების შეერთება და ვექილობა ხომ ხედავთ – **თუ რა საძაგლობა გამოდგა?** უმჯობესი არ არის, რომ ყველას ჰქონდეს ხმა, ვისაც ოცი თუმანი შემოუტანია, იმას კი აქვს ხმა და ვისაც ოცი მანეთი, **იმას კი არა და ეს სამართალია?** ეგება, ის ოც-მანეთიანი უფრო გამოსადეგი და სასარგებლო იყოს ბანკისათვის! მომეტებული ხმა რომ იქნება, მაშინ უფრო მეტი არეულობაც იქნებაო, - მეთყვიო” (იქვე, გვ. 255).

საყურადღებოა აკაკის რიტორიკული შეკითხვები სამეგრელოს სათავადაზნაურო სკოლის სახლის კურთხევის დროს წარმოთქმულ სიტყვაში: “**ის, ვინც თავისი ვინაობა არ იცის და თავის თავს ვერ იცნობს, სხვას როგორ-ღა შეისწავლის? კაცს, რომელსაც თავის თავი სძულს, ბუნების წინააღმდეგ, სისხლს-ხორცსა სტენს, ივიწყებს მშობლებს და ეზიზღება თან-შობილები, განა სხვისი შეყვარება შეუძლია?** ამისთანა ადამიანს ჩვენში საზოგადოდ თავ-ხელ აღებულს ეძახიან და ერიდებიან!” (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 275). კითხვასთან ერთად ელიფსისის შემთხვევაც გვაქვს, სადაც პასუხში გამოტოვებულია ზმნა –შემასმენელი, რომლის აღდგენაც ადვილად ხერხდება: “**სად უნდა შევიძინოთ ესეები ყველა? იმ ახალ ტაძარში, რომლებსაც ჩვენ სასწავლებლებს ვეძახით და ერთი რომელთაგანიც დღეს აქ ვაკურთხეთ**” (იქვე).

რიტორიკულ შეკითხვას პასუხი არ ახლავს: “**მაშ რისი მიზეზია მაინც, რომ ჩვენში, ტატო წულუკიძეები იბადებიან დღეს?.. მისი, რომ რიგიანათ ვერა ზრდიან! ბრალი ვის ედებათ? მშობელს? თუ სხვებს?**” (ა. წერეთელი, XI, 1960, გვ. 444).

რიტორიკულ შეკითხვებში ხშირად გამოყენებულია “განა” ნაწილაკი, “რითი?” კითხვითი ნაცვალსახელი, კითხვითი ზმნიზედა “სად?”. აკაკი წერეთელი რიტორიკულ შეკითხვებზე იყენებს როგორც მარტივ, ისე შერწყმულ და რთულ წინადადებებს. ზოგჯერ რიტორიკული შეკითხვის პირველი ნაწილი (დამოკიდებული წინადადება) შეიცავს გარკვეულ მტკიცებას, რომელიც თავისთავად გვიკარნახებს პასუხს მეორე ნაწილზე (საკუთრივ შეკითხვაზე, რომელიც მთავარ წინადადებაშია დასმული). მაგ.: “**განა დამტკიცება ეჭირვება იმას, რომ ჩვენი ხალხი ნიჭიერია?** აქამდისაც ცხადი არ იყო ყველასათვის?” (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 310). რიტორიკულ კითხვას აკაკი ზოგჯერ უსრული წინადადებით პასუხობს, რომელსაც განსაკუთრებული დადებითი შეფასება მოსდევს მსმენელიდან. დავიმოწმეთ საილუსტრაციო ნიმუში გრიგოლ ორბელიანის დასაფლავებაზე წარმოთქმული სიტყვიდან: “**რითი დაიმსახურა ესრეთი სიყვარული იმ მოწადმართე ჩვენი ქვეყნის შვილებისა, რომელთაც დღეს ახალთაობად უწოდებენ?** მითი, რომ განსვენებული თ. გრ. ორბელიანი იყო კავშირი ძველისა და ახალის თაობის შორის, სხვა-დასხვა დგმის შემაერთებელი ხიდი” (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 226).

ემოციის გამოსახატავად აკაკი წერეთელი იყენებს პერიოდი - ფორმის ჰარმონიულ სინტაქსურ კონსტრუქციას, რომელიც ხასიათდება რიტმულობით და ნაწილების მწყობრი განლაგებით: “და რა იყო, ბატონებო, ის ანდერძი? ...აქ მე ნამეტანს არას ვიტყვი. ეს ანდერძი იყო: დედაენა და ერობა! ამაგებს

სადიდებლად ბევრი შრომა გაუწევია და დიდი მსხვერპლი შეუწირავს ჩვენს ნეტარსახსენებელ მამა-პაპებს” (ა. წერეთელი, 1960, XI, გვ. 443). პერიოდი სამ ნაწილად იყოფა: პირველში და მეორე წინადადებაში ინტონაცია დამავალია, მესამე წინადადებაში – აღმავალი, მეოთხეში ინტონაცია - დამავალი. ეს პერიოდები ინტონაციურ მთლიანობას და მეტყველების ჰარმონიულობას ქმნის, რაც ემოციასაც თავის მხრივ ამაღლებს.

აკაკი წერეთლის ორატორულ მეტყველებაში ფართოდ გამოიყენება მიერთებული კონსტრუქციები, რომლებიც შეიცავენ ძირითადი გამონათქვამის ისეთ განმარტებას, რომელიც ჩნდება გონებაში არა ძირითად აზრთან, არამედ მისი ფორმირების შემდეგ. მაგ.: “მართალია, ფიზიკური მშვენება არის ბუნების წესით კაცობრიობის ერთი მოთხოვნილებათაგანი, მაგრამ კაცის სრულს ღირსებას დიხაბ ვერ შეადგენს, რადგანაც კაცში მარტო ფიზიკური მხარე არ არის, მაგრამ იმისა აქვს მეორე უმაღლესი მხარეც – სულიერი (ზნეობითი), ურომლიოთაც ის ძალიან შორს ვერ აცდება პირუტყვეულს თაობას” (ა. წერეთელი, ტ. XI, 1960, გვ. 39).

აკაკი წერეთელს ორატორულ გამოსვლებში ხშირად აქვს გამოყენებული ჩართული კონსტრუქციები, რომლებიც შეიცავენ შენიშვნებს, დაზუსტებას, დამატებით ცნობებს გამონათქვამის შესახებ და ემოციას.. მაგ.: “შემიძლია მხოლოდ ეს ვსთქვა თამამად, რომ **როგორც ქართველს**, გული არ გამტეხია და სურვილი არ გამგრილებია და თუ ოდესმე მომავალში ბედის ვარსკვლავი ჩემთვისაც გამოიჭვრიტებს, იმედი მაქვს სურვილი განვახორციელო და სიტყვაც საქმეთ გადავაქციო” (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 129); **“სხვათა შორის**, შესანიშნავი კიდევ ეს არის, რომ, როდესაც ერთისა და იმავე საგნის გამოსახატავათ სხვა-და-სხვა სიტყვები შემოსულა განსაკუთრებითი, ცოტა რამ განკერძოებითი ხასიათიც მისცემია” (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 69); **“საკვირველია!..** რაც ამბობებისა და მოუსვენრობის დროს შეირჩინა საქართველომ, ის მშვიდობიანობისა და მოსვენების დროს ხელიდან ეცლება!..” (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 337). ზოგჯერ ჩართულ ელემენტთან ერთად გამოყენებულია მაიგივებელი კავშირი **ესე იგი**. მაგ.: “თუ არ სრულიად, ორ-წილად მაინც მარტო სარჩულ-საპირეთი, **ესე იგი, გარეგნობით**, არამედ შუაგულიც, რომელიც შეადგენს შინაარსს” (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 337).

აკაკი წერეთელი პარალელიზმების მოხერხებულად გამოყენებით ქმნის რთულ სინტაქსურ კონსტრუქციებს: “ძველად ჩვენში სამღვდელოებამ იცოდა საფუძვლიანად დედა-ენა, შესწავლილი ჰქონდა ძველი და ახალი აღთქმა, საღმრთო ისტორია საზოგადო და კერძო; შეტყობილი ჰქონდა მამათ-ცხოვრება და წმინდა მოწაფეთა თავ-გადასავალი; ვარჯიშობდნენ სასულიერო ლიტერატურაში, რომლითაც დიად მდიდარია ჩვენი ენა, და ამეებით აღჭურვილი მიჰმართავდნენ სამწყსოდ ერს, როგორც მათ ერთ სისხლ და ერთ ხორც ნამდვილ შვილებს. სასოებით ყურს უგდებდნენ მათ გულის ძვერას, ესმოდათ და მამაშვილურ პასუხსაც აძლევდნენ” (ა. წერეთელი, 1990, გვ. 338).

აკაკის ორატორულ გამოსვლებში დიდ გრძნობასთან ერთად ზომიერი ირონია ჩანს. მაგალითად, ირონიულია დამოკიდებული წინადადება: “მამ ჩვენც ჩვენის მხრით გულითადი მაღლობა მაინც გამოუცხადოთ, რომ სასწავლებლის **მტრებს კბილის კრიჭა ავუკრათ**” (ა. წერეთელი, 1960,

გვ. 256). დადებით ემოციას იწვევს ისეთი წინადადება, სადაც დამოკიდებული ფრაზეოლოგიზმია. მაგ.: “ახალ-გაზრდა, რომელსაც ჯერ **ცხოვრების ტალღა არ შეშეფეხია**, ყოველთვის კეთილი გრძნობა-გონებისაა” (ა. წერეთელი, 1960, გვ. 268).

ემოციის გასაძლიერებლად გამოყენებულია მიგებითი ნაწილაკი, რომელსაც მოსდევს მნიშვნელობის დამაზუსტებელი წინადადება: “დიალ, დღემდი თუ ცალკ-ცალკე შეგვინახავს ის ანდერძი, დღეს უფრო ადვილათ და ძლიერად ავასრულებთ, თუკი ძმურად მივცემთ ერთმანეთს ხელს, დავადგებით ერთს გზას და მივმართავთ ერთ მიზანს” (ა. წერეთელი, 1960, XI, გვ. 444).

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, შეიძლება დავასკვნათ, რომ აკაკი წერეთელს ორატორულ მეტყველებაში სათქმელის ექსპრესიულად და ემოციურად გამოსახატავად ზომიერად აქვს გამოყენებული და ბუნებრივად ჩართული სინტაქსური ფიგურები: მიმართვა, რიტორიკული შეკითხვა, ჩართული, მიერთებული და პერიოდი - ფორმის კონსტრუქციები, ელიფსისი, გამეორება, პარალელიზმები და მიგებითი ნაწილაკები. მათი გამოყენება ემოციების გამოსახატავად დამოკიდებულია ორატორული გამოსვლის შინაარსზე (საზემო, სამგლოვიარო თუ საპოლემიკო), აუდიტორიასა და მიზანზე.

### დამოწმებული ლიტერატურა

- ნ. ბასილაია, 1991** – ნ. ბასილაია, ქართული ენის პრაქტიკული სტილისტიკა, თბ., 1991.
- „დროება”, 1982** – გაზეთი “დროება”, 1982, №61.
- ი. ზურაბიშვილი, 1991** – ი. ზურაბიშვილი, მოგონებანი აკაკიზე: აკაკის სამრეკლო, თბ., 1991.
- ნ. კანდელაკი, 1961** – ნ. კანდელაკი, ქართული კლასიკური მჭევრმეტყველება, თბ., 1961.
- ა. წერეთელი, XI, 1960** – ა. წერეთელი, ტ. XI, პუბლიცისტური წერილები 1861-1880, თბ., 1960.
- ა. წერეთელი, 1960** – ა. წერეთელი, ტ. XII, პუბლიცისტური წერილები 1881-1889, თბ., 1960.
- ი. ჭავჭავაძე, 1987** – ი. ჭავჭავაძე, ტ. V, პუბლიცისტური წერილები, თბ., 1987.

---

**MARIAM KOBERIDZE, TAMAR KOBERIDZE****SYNTACTICAL MEANS OF EXPRESSING EMOTIONS IN ORATORICAL NARRATIVES OF AKAKI TSERETELI**

The words pronounced at the solemn or mourning meetings by Akaki Tsereteli and his acute polemic speeches are considered as the best patterns in oratorical speech. These speeches often were things of discussion and estimation. They are significant from the lingual point of view.

In his oratorical words Akaki Tsereteli has normally used and involved syntactic figures: rhetorical question, parenthetic, acceding and period – construction of forms, ellipses, parallelisms and particles in order to express his expressive and emotional proclaims. Their use in order to express emotions depends on the content of oratorical speech (grand, mourning and purpose) auditory and purpose.